

บทที่ ๔

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๔.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่องหลักมัตตัญญูตาในพระไตรปิฎก เพื่อการดำเนินชีวิตที่เป็นสุขจากการศึกษาวิจัยพอสรุปได้ว่า

๔.๑.๑ มัตตัญญูตาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

๑. มัตตัญญูตา หมายถึง ความรู้จักพอดี พอประมาณ ซึ่งรวมไปถึงความพอประมาณในการแสวงหาทรัพย์ ความพอประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์ที่ตนหามาได้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๒. ลักษณะและความสำคัญของมัตตัญญูตา คือ การมีเหตุผล ที่พระพุทธองค์ทรงต้องการให้มองเห็นถึงประโยชน์ของการบริโภคปัจจัย ๔ ใช้สอยในการดำเนินชีวิต โดยความไม่เบียดเบียนของกิเลสตัณหา โดยเฉพาะการบริโภคปัจจัยสี่ ที่เป็นส่วนสำคัญของการดำเนินชีวิตของคนเรา โดยทรงตรัสแสดงถึงวัตถุประสงค์ของการใช้สอยปัจจัยโดยให้พิจารณาก่อนเสพบริโภค และทรงแสดงโทษของการบริโภคโดยไม่พิจารณา อันนำไปสู่ทางแห่งความเสื่อม อันจะก่อให้เกิดโทษต่อตนเองและผู้อื่นในสังคม

๔.๑.๒ หลักการดำเนินชีวิตตามหลักมัตตัญญูตาเพื่อชีวิตที่เป็นสุข

๑. การดำเนินชีวิตด้วยความพอดี

การดำเนินชีวิตด้วยการรู้จักถึงประโยชน์ของปัจจัยโดยใช้บริโภคปัจจัยสี่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคแต่พอดีไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป โดยมีสติ สัมปชัญญะ คอยควบคุมไม่ให้ตามอำนาจแห่งกิเลสตัณหาเพื่อบำรุงบำเรอตนเองจนเกิดการเบียดเบียนตนเองและคนอื่น รู้ว่าการบริโภคปัจจัยนั้นเพื่อให้เราอยู่ได้ เพียงเพื่อจะบำเพ็ญตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม จนถึงที่สุดคือพระนิพพาน

๒. การดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ

การรู้จักการดำเนินชีวิตของตนเองตามอัตภาพแห่งกำลังของตนที่จะสามารถทำได้ ไม่หักโหมจนทำให้ตนเองต้องเดือดร้อน กำลังกายนี้ยังหมายถึงกำลังความคิดและกำลังความรู้ คือสติปัญญา ความสามารถ และกำลังทรัพย์ ทั้งนี้เพราะเป็นการสร้างเสริมคุณูปภาพให้แก่สังคมสิ่งแวดล้อม ถ้าหากทุกอย่างมีคุณูปภาพที่พอเพียง พอเหมาะ และพอประมาณ ตามหลักของมัตตัญญูตาแล้วย่อมที่จะส่งผลดีแก่ชีวิตตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ความพอประมาณ ก็คือ รู้จักควบคุมความต้องการและการกระทำต่างๆให้อยู่ในขอบเขตอันควรแก่สภาพและฐานะของตนไม่ให้เกิดความจำเป็น และไม่ไปก้าวกายสิทธิของผู้อื่น

๓. การดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณในการแสวงหาทรัพย์

การแสวงหาปัจจัยนั้นถือว่าเป็นการแสวงหาตามหน้าที่ ไม่ปล่อยให้จิตถูกกระตุ้นด้วยโลภจัด ความคิดประทุรร้าย ความมกมายไร้เหตุผล แต่ดำรงตนอยู่ด้วยปัญญา รู้ทางเลื่อมทางเจริญ มีอุบายวิธีในการหลีกเลี่ยงทางเสื่อมมาดำเนินชีวิตในทางเจริญ เพื่อให้เกิดพัฒนาการทางวัตถุและจิตใจ โดยอาศัยหลักอริยทรัพย์ การแสวงหาที่ประเสริฐนั้น เรียกว่า สัมมาชีพ เป็นอาชีพที่บริสุทธิ์ คือ การทำงานที่ปราศจากโทษ การดำรงชีวิตเป็นหลักธรรมขั้นศีล คือ สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบธรรมเป็นสำคัญ การงานที่ปราศจากโทษจึงกำหนดเอาที่การกระทำนั้นจะต้องไม่เบียดเบียนตนและคนอื่นให้เดือดร้อน

๔. การดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์

การใช้จ่ายทรัพย์ที่ตนหามาได้ให้อยู่ในความพอตินั้นจะต้องมี สติ สัมปชัญญะ การสำรวม และบังคับจิตใจของตนเอง เพื่อให้ดำเนินชีวิตในปัจจุบันอย่างมีเหตุมีผลคุ้มค่าต่อการแสวงหา จะต้องไม่ให้สิ่งเหล่านี้เข้ามาครอบงำจิตใจได้ การใช้จ่ายทรัพย์ต้องให้สมกับฐานะของตนไม่ใช้จ่ายจนเกินตัว และไม่ให้อัตคัดผิดเคืองจนเกินไป และการใช้จ่ายทรัพย์ที่ตนหามาได้ให้อยู่ในความพอตินั้นจะต้องมี สติ สัมปชัญญะ มีการสำรวม และบังคับจิตใจของตนเอง เพื่อให้ดำเนินชีวิตในปัจจุบันอย่างมีเหตุมีผลคุ้มค่า ต่อการแสวงหา

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

๔.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

มัตตัญญูตา เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และเป็นหลักธรรมที่จะเชื่อมโยงให้เข้าสู่หลักธรรมอื่นๆ อีก และเพื่อความเจริญที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติพบเจอความสุขในการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จึงสมควรที่จะนำมาใช้ในสังคมของเรานี้คือ

๑. ในระดับบุคคล ควรเน้นในเรื่องการดำเนินชีวิตในยุคสังคมปัจจุบันเพื่อความพอเพียงพอประมาณในการบริโภคปัจจัยสี่ เพื่อความอยู่เป็นสุขในสังคม

๒. ในระดับองค์กร ควรที่จะนำหลักมัตตัญญูตาเป็นหลักธรรมในการดำเนินงาน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจโดยฐานการผลิต การจัดสรรทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในการนำมาผลิต ควรเริ่มต้นที่ความพอประมาณและปลูกฝังความเห็นที่ถูกต้องแก่ลูกน้องบริวารให้มีจิตสำนึกในหลักมัตตัญญูตา

๓. ในระดับการกำหนดนโยบาย ควรนำหลักมัตตัญญูตาไปกำหนดเป็นนโยบายควบคู่กับหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และให้คนในสังคมดำเนินชีวิตในกรอบของมัตตัญญูตา

๔.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัย

๑. ศึกษาแนวคิดความเห็นของชุมชนที่มีต่อมัตตัญญูตาในสังคมปัจจุบัน

๒. ศึกษาหลักมัตตัญญูตาที่เป็นทางนำมาเพื่อความสงบสุขในสังคม

๓. ศึกษาแบบเปรียบเทียบหลักมัตตัญญูตาที่มีความสัมพันธ์กับหลักธรรมอื่นๆ